

RDEČEGLAVI KRALJIČEK

// Franc Bračko in Dare Šere

RDEČEGLAVI KRALJIČEK
(*Regulus ignicapilla*) med petjem
dvigne »ognjeno« čopko.
foto: iStock

»To ime mu pristoji že zaradi tega, ker ima na glavi rumeno čopasto kapico, ki se na glavi blišči kakor zlata kronica.« *Tako Fran Erjavec (1870) opisuje kraljička, ki so ga ponekod poimenovali tudi kraljeva listnica, ognjeglavček ipd. Ime kraljiček se je uveljavilo in velja še danes. Spoznajmo torej rdečeglavega kraljička, z znanstvenim imenom *Regulus ignicapilla*.*

Zanimivo, da Fran Erjavec kot dober poznavalec ptic ni ločil obeh vrst kraljičkov in je opisal v bistvu rdečeglavega. Malo je verjetno, da vrst ni poznal in ločil. Še manj mogoče je, da je bil takrat rdečeglavi številnejši od rumenoglavega kraljička (*Regulus regulus*). Morda je bila za Erjavca prav izjemna barvitost rdečeglavega kraljička povod za natančen opis te drobne ptice. Barvna paleta perja, zlasti pisane glave, bolj spominja na eksotične ptice. Tudi po obnašanju nekoliko spominja na kakšno listnico, ki se podobno smuka med vejami dreves. Za rdečeglavega kraljička je značilno rumeno perje na temenu, pod katerim se skriva rdeče perje, ki je pri samicah bolj blede rumeno. Čez oči poteka črna progga, nadočasna maroga je snežno bela, nato na temenu sledita še dve črni proggi. Samec v času svatovanja pri petju dviguje majhno ognjeno rdečo čopko, ki med črnima progama še posebej zbujajo pozornost. Poje podobno kot rumenoglavi kraljiček, katerega kitica »valovi«, pri rdečeglavem pa se sliši enakomerni *ci-ci-ci-ci-cie*. Da oba ločimo po petju, potrebujemo kar nekaj izkušenj. Zaradi visokih tonov pa ju nekateri ljudje sploh ne slišijo. Oba kraljička uvrščamo med najmanjše evropske ptice.

GOZDNA VRSTA

Gnezditveno območje rdečeglavega kraljička v glavnem zajema srednjo, zahodno in južno Evropo. Center njegove gnezditvene razširjenosti je srednja Evropa. Nemški ornitologi so rdečeglavega kraljička poimenovali kar »pravi Evropejec«. Rdečeglavi kraljiček ni tako tesno vezan na iglavce kakor njegov rumenoglavi sorodnik. Naseljuje čiste iglaste in mešane gozdove, tudi parke, z drevjem in grmovjem porasle vrtove ipd. Njegov gozdni življenjski prostor je zelo raznolik. V Alpah gnezdi do 1600 m n.v., lahko tudi višje. Gnezdi pa tudi v nižini. Pri nas je razširjen v celotnem alpskem in predalpskem svetu ter dinarsko kraškem območju. Prehranjuje se z majhnimi žuželkami, njihovimi ličinkami, še posebej pa mu teknejo listne uši. Pogosto ga vidimo, kako lebdi pod smrekovo vejico, ko z iglic pobira hrano.

Njegova jesenska selitev se začne od sredine septembra dalje, spomladi se vrača marca in aprila. Evropska gnezditvena populacija je ocenjena na največ pet milijonov parov, v Sloveniji na optimističnih 56.000 do 125.000 parov. Zanimivo, da je njena populacija v zmernem porastu glede na to, da pri velikem številu ptic pevk v Evropi beležimo skrb vzbujajoče trende upadanja. Z rdečeglavim kraljičkom se Andrej Sovinc in oba avtorja intenzivno ukvarjamo že pet let. Ugotovili smo nova in zanimiva spoznanja o selitvi, prezimovanju in razširjenosti. Na osnovi obročkanja smo dognali, da je prvi vrh selitve septembra, drugi pa oktobra. Morda zato, ker gnezdi dvakrat v letu. Tako smo na popolnoma mladostne osebkke naleteli še v začetku septembra.

Mladostni rdečeglavi kraljiček z vidno belo nadočesno marogo

foto: Dare Šere

Mladostni rumenoglavni kraljiček (*Regulus regulus*) brez nadočesne maroge

foto: Dare Šere

GNEZDO

Gnezdi visoko na drevesu, običajno v gosti stari smrekovi ali jelki. Gnezdo pa so našli tudi v gostem bršljanu na listavcu. Glede na velikost ptice je gnezdo dokaj zajetno in mladičem zagotavlja dobro toplotno izolacijo, kar je razumljivo glede na mrzlo in nestanovitno podnebje v gorah. Gnezdo splete iz lišajev, mahu, bilk in ga znotraj obloži z dlako in perjem. Od zgoraj je delno zaprto, kar ob vetru preprečuje izpad jajc ali mladičev. Samica leže do 10 svetlih jajc z drobnimi rdečimi pikami. Mladiči zapustijo gnezdo po dobrih dveh tednih in še nimajo rumene čepice, zato jih težko ločimo od rumenoglavih kraljičkov. Dokaj zanesljivo speljane mladiče ločimo, če jih imamo v roki, kajti bela nadočesna maroga in črna proga prek oči sta pri rdečeglavem kraljičku že nakazani.

Viri:

- BASLE, T. & ŠERE, D. (2019): Rdečeglavi kraljiček *Regulus ignicapilla*. Str. 290-291 v MIHELIČ, T., KMECL, P., DENAC, K., KOCE, U., VREZEC, A., DENAC, D. (ur.): Atlas ptic Slovenije. Popis gnezdičk 2002 – 2017. – DOPPS, Ljubljana.
- ERJAVEC, F. (1870): Domače in tuje živali v podobah. II. Ptice. – Družba sv. Mohorja, Celovec.
- GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. – DZS, Ljubljana.
- KREČIČ, I. & ŠUŠTERŠIČ, F. (1963): Ptice Slovenije. – DZS, Ljubljana.
- SOVINČ, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. – TZS, Ljubljana.

SKRIVNOSTNI PREZIMOVALEC

Rdečeglavi kraljiček prezimuje v Sredozemlju in na Iberskem polotoku. V zadnjem času pa je vse več opazanj o prezimovanju tudi iz notranjosti Evrope. Kako velika je prezimujoča populacija v notranjosti Evrope, ne vemo natančno. Prav gotovo je število prezimujočih osebkov v notranjosti odvisno od primernega življenjskega okolja in milih zim. Pri nas redno prezimuje v Primorju. V notranjosti smo ga na selitvi in prezimovanju v nekoliko večjem številu zasledili v iglastih gozdovih okoli Brnika ter v mešanem gozdu s prevladujočim rdečim borom med Račami in Kidričevim na Dravskem polju. Od oktobra do konca decembra 2018 je bilo okoli Rač ujetih in obročkanih prek 50 rdečeglavih kraljičkov. Med njimi tudi osebek, ki se je tukaj zadrževal od oktobra do januarja. Posamezno se pozimi pojavlja tudi drugod v Sloveniji, ne vemo pa, ali je ta trend povezan z milimi zimami, ali pa kraljička prej nismo našli. Rdečeglavega kraljička dokaj težko odkrijemo, kadar ne poje. Najuspešnejši je lov z mrežo in privabljanje s posnetkom njegovega petja. Verjetno je tudi to razlog, da opazovanj zunaj gnezditve ni veliko. Zanimivo, da sta že Krečič in Šušteršič leta 1963 v knjigi *Ptice Slovenije* zapisala: »V nižini prezimuje posamično.« Kakorkoli že, majhen in skrivnosten gozdni škrat bo še naprej pritegoval našo pozornost.

MENINA PLANINA –

značilen življenjski prostor obeh kraljičkov na višini 1300 m n. v.

foto: Dare Šere

MORDA NISTE VEDELI:

- ... da se rdečeglavi kraljiček seli tudi ponoči,
- ... da nekateri osebkovi prezimujejo v severni Afriki (najdbe v Maroku),
- ... da je majhen stržek (10g) skoraj dvakrat težji od kraljička (5-6 g),
- ... da v naravi ni križancev med rumenoglavim in rdečeglavim kraljičkom,
- ... da so znanstveniki poskušali v ujetništvu križati obe vrsti, a jim ni uspelo,
- ... da eno jajce tehta 0,6 g,
- ... da so bili pri nas obročkani rdečeglavi kraljički ponovno ujeti na Hrvaškem in v severni Italiji.